

Redactioneel

Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad
20ste jaargang 2000- nr 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Erevoorzitter

Veearts Robert Lievens

Voorzitter - Secretariaat

Willy De Loose

053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderhoutem:

Edgard Huylebroek

Haaltert:

Geert Boelaert

Marc De Moyer

John Scheerlinck

Heldergem:

Roger De Troyer

William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw Sint-Goriksplein 17

9450 Haaltert

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: 300 Fr.

Steunend lid: 500 Fr.

Rek.nr. 439-5083061-63

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email:

heemkringhaaltert@altavista.net

Website:

<http://come.to/heemkring>

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten. Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding

Haaltert 2000...een terugblik

We kunnen met tevredenheid terugblikken op onze activiteit.

Na jaren voorbereiding en koortsachtige toestanden de laatste weken en dagen, mochten wij tijdens de officiële opening, voor een talrijk publiek, namens de HK onze dank uitspreken voor de financiële en materiële steun van Gemeentebestuur en sponsors en voor de spontane medewerking van vele Haaltenaren (schenkers van foto's en informanten) aan dit gebeuren.

De meer dan 300 vergrote foto's op de tentoonstelling boeiden de vele 'kijkers' en de nostalgische commentaar bleef niet achterwege. Het mag gezegd de ontroering van sommige bezoekers bij bepaalde beelden was niet ver weg.

Het was een drukte van jewelste in het Jeugdcentrum voor de tentoonstelling, en het fotoboek 'Mijne groeten uit Haaltert' en de video 'Haaltert 2000' gingen als zoete broodjes van de hand. Een sfeerbeeld van de activiteit tonen wij jullie graag elders in dit nummer.

Het enthousiasme van de bezoekers voor dergelijke projecten is voor ons het mooiste geschenk. Wij zullen niet nalaten onze inspanningen verder te bundelen om jullie nog meer van dergelijke realisaties te kunnen aanbieden. Met jullie belangstelling, steun én sympathie willen wij de Heemkundige Kring in het derde decennium van zijn bestaan verder uitbouwen.

Wij hopen op die wijze heel veel vreugde en voldoening te kunnen schenken aan vorsers, familiekundigen, studenten en leerlingen, die gebruik willen maken van onze rijke schat aan gegevens over ons heem.

Namens de Heemkundige Kring.

Willy De Loose
Voorzitter

Kerksken en Heldergem liepen warm voor 'De Vlamingen op de Titanic'

De Titanic blijft de inwoners van Groot-Haaltert boeien. Dit werd eens te meer bewezen door de gespreksavond georganiseerd door de Heemkring in samenwerking met het Davidsfonds afdeling Kerksken-Heldergem. De zaal van Korlick zat bomvol, en het werd een geanimeerde avond, waarbij ook het publiek zich niet onbetuigd liet. De dag kon ook niet beter gekozen zijn. Het was op 14 april ook dag op dag 88-jaar geleden dat het onzinkbaar gewaande schip zijn noodsignaal de wereld in stuurde en kort daarop in de golven verdween. De trieste balans 1.517 overledenen van de 2.223 opvarenden, waaronder heel wat uit onze contreien. Vele aanwezigen bleken zich nog de verhalen te herinneren van familie of wat de betrokkenheid bij het onderwerp nog vergrootte.

De avond werd op passende wijze ingezet. Het retrokoor Kerksken, gesteund door accordenonist Frans Tas, bracht het pakkend relaas van 'den Titanic', waarvan u de volledige tekst afgedrukt vindt. De hoofdbrok van de avond vormde uiteraard de uiteenzetting door Dirk Musschoot, redactiechef van de

Gentenaar en auteur van het boek 'Vlamingen op de Titanic', er werd gekozen voor een vorm van interview en het bleek al dadelijk dat de heer Musschoot niet alleen een vlot schrijver, maar ook een geanimeerd verteller was.

Zijn interesse voor het onderwerp bleek gegroeid vanuit een radioprogramma, dat hij in 1985 op een Gentse radio verzorgde. Een paar jaar later volgde daaruit een speciale bijdrage voor Het Volk, en dankzij een vergeten boekje dat hij op de kop had kunnen tikken, bleek dat er fouten zaten in de passagierslijst. Meteen was de interesse gewekt, maar het duurde nog tot dit jaar eer er een boek uit volgde. Het was meteen dan ook duidelijk dat de auteur niet over een nacht ijs was gegaan, maar heel wat research had verricht.

Meteen bleek ook dat het niet de bedoeling was om het zoveelste boek te schrijven over de Titanic, maar het vooral te hebben over de menselijke verhalen die erachter zaten. Vanwaar kwamen de Vlamingen op deze boot, en hoe is het hen vervaren.

Interviewer William Minnaert en auteur Dirk Musschoot.

Het grootste deel van het boek handelt trouwens over de inwoners uit onze streek, en kreeg de toepasselijke titel 'Eene zeeramp tussen Aalst en Ninove'. Een voor de hand liggende vraag was dan ook hoe het kwam dat er zoveel mensen uit onze streek op de Titanic zaten. Voor het antwoord moeten we terug gaan naar de sociaal-economische geschiedenis van onze streken op het einde van de 19de eeuw. Zowel in het boek van Heldergem als in dat van Kerksken wordt gewezen op de benarde economische toestand van deze streek in de periode vóór de Eerste

Wereldoorlog, en het is ook in hetzelfde verhaal dat de auteur stapt. Er blijken twee gebieden te zijn waar de emigratie naar Amerika sterk voorkwam, bij ons en in West-Vlaanderen. Velen wisten niet meer van welk hout pijlen maken. Zij werden aangetrokken door de fantastische verhalen over het beloofde land. Vaak waren dorpsgenoten hen al voorgegaan en sommigen hadden het daar kunnen maken. Daarom verzamelde men zijn laatste spaarcenten om toch maar de overtocht te kunnen betalen.

DE RAMP VAN DE TINANIC

2200 menschen aan boord, 703 gered, 1503 verdronken

Stemme: Ik heb maar een gedacht.

3

Luistert vrienden groot en klein
over deze droeve maren [pijn
hoeveel huisgezinne leven met 't hart vol
die hun familie op den boot daar waren
een groot getal zooals men denkt
die waren aan boord getreden
2,200 menschen overdenkt
met 't schip waren mee gerezen

Refrein

't was in den duistren nacht
op zee tusschen de woeste baren
hoorde men een droef beklag
dat het schip op een ijsberg kwam te varen
van onder een gat geboord
hoorde men droeve kreten klinken
het volk riep ongestoort
als het schip kwam te verzinken

2

Terwijl iedereen te rusten lag
stroomde 't water al onder binnen
het volk riep op God met groot beklag
wilt ons toch troost verleenen
vaders, moeders en kinders klein
en ieder liet hem hooren
wie zal er onzen verlosser zijn
anders wij moeten hier al versmoren

Refrein

De reddingsboot kwam aan
't waren schrikkelijke dingen
zij zagen de dood voor oogen staan
velen kwamen in de zee te springen
anderen van hun verstand berooft
geen troost konden verwerven
die zwommen in 't water geheel bedooft
gezonder van harte zoo moeten sterven

Benevens nog twintig in getal
drie weten er van te spreken
West-Vlaanderen, Haeltert en Aspelare
de mulder liet aan zijn vrouw ook weten
wij waren in groot gevaar
op het punt van mijn leven
ik sprong in zee met een zetel aldaar
een halfuur gezwommen en meegedreven

Refrein

Tot als een reddingsboot kwam aan
die namen mij daar meden
alzo geraakten buiten gevaar
om te behouden mijn duurbaar leven
ik heb al gezien en gehoord
die zee lag vol met menschenlijken
zij dreven met mij daar voort
vanschrik en kou moest ik haast bezwijken

Hoe wreed moest het op dien tijd nu zijn
dat kan niet worden beschreven
de droefheid van ouders en kinders klein
die vochten tegen de dood voor hun leven
velen gered maar al toch niet
d'ander in de zee gebleven [en ziet
't was lijk een slagveld als men dat leest
van de menschen die onschuldig daar
[lieten hun leven

Refrein

Velen kregen schrik daarvan
om met den boot nog mee te reizen
en ver op de zee te gaan
tracht uw leven te bevrijden
is 't niet noodig voor uw brood
wil liever hier toch blijven
anders verkeert gij in stervens nood
gelijk al die menschen op die korte tijden

Gezongen en gedicht door Antonius Verstraten en Marie Duverger zijne vrouw, van Andenaerde.

Drukk. Luystefman, Ninove

Zowel Denderhoutem, Kerksken als Heldergerem waren van nabij betrokken bij deze rampzalige overtocht. Aanvankelijk dacht men trouwens dat de slachtoffers allen van Denderhoutem waren, maar het was hun agent, Frans van Schandevel die daar woonachtig was en alleen Jozef Van de Velde overleefde de ramp niet. De auteur vertelde op pakkende wijze zijn verhaal; hoe de man het zich zo aantrok dat hij uiteindelijk eraan tenonder ging.

Uiteraard werd ook uitgebreid ingegaan op de Kerksken- en Heldergeremnaren die met de Titanic waren vertrokken: 6 van Kerksken en twee van Heldergerem. Dirk Musschoot had het achtereenvolgens over de tragische lotgevallen van de familie Van Impe, die allen omkwamen, Philemon Van Melckebeke en Alphonse De Pelsmaecker; maar vooral ook over Jean Scheerlinck, die de ramp had overleefd. Hij is er immers in geslaagd om al deze verhalen te reconstrueren. Toch bleven er hier en daar nog wat onduidelijkheden, vooral te wijten aan het feit dat heel wat zaken gebaseerd bleken op mondelinge overlevering. Vaak ontdekte hij ook dat het vertelde verhaal niet helemaal overeenstemde met de werkelijkheid, wat voor de familie soms ontzuenderend was. Vooral in dit laatste geval was dit erg begrijpelijk, daar Scheerlinck samen met de bekende Julius Sap en Theodore de Mulder uit Aspelare in een soort van circuit terechtkwamen, waarbij zij gingen optreden voor uitgeweken Vlamingen. Ook dat verhaal was echter geen successtory, want hun 'manager' vluchtte met de hele opbrengst en liet hen berooid achter. Het illustreerde eens te meer dat de meeste Amerikavaarders niet echt op hun tocht waren voorbereid, en vaak niet wisten waar ze zouden terechtkomen. Zo werden ze de gemakkelijke prooi van gewiekste charlatans, die erop uit waren op de rug van deze emigranten grof geld te verdienen. Zo schreef de Heldergerenaar Leo van den Steen op zijn kaart dat hij naar 'Lieverpool' vertrok, terwijl de boot daar nooit is geweest. Samen met Rene Lievens zou hij het nooit halen, terwijl de broer van Leo, Henri, werd afgekeurd en zo werd gered. Telkens weer bleek het menselijke in het verhaal, iets wat in het boek ook sterk wordt benadrukt.

Gedurende meer dan een vol uur luisterde de zaal met spanning en bijna ingehouden adem naar de verhalen die elkaar opvolgden, en er kwamen zelfs vragen los vanuit het publiek. Interessant daarin bleek

onder andere de vergelijking die men maakte tussen de film en de realiteit. In zijn antwoord stelde de auteur duidelijk dat de film helemaal niet historisch bedoeld is en was, en dus heel wat overdrijvingen en onwaarheden bevat, terwijl het in het boek de bedoeling was geweest om zo veel mogelijk de waarheid te zoeken van het verhaal achter de Titanic, en dit in een leesbare taal te brengen.

Zowel de voordracht als het boek mogen een succes genoemd worden. Reeds vóór de aanvang van de voordracht was de voorraad exemplaren die de auteur meehad zo goed als uitverkocht, zodat achteraf met een bestellijst moest worden gewerkt. Het boek is trouwens een echte aanrader. Het is, zoals gezegd, bijzonder vlot leesbaar, en geeft een goed beeld van de levensomstandigheden in het begin van deze eeuw van mensen uit onze eigen streek. Daarnaast bevat het nog heel wat wetenswaardigheden, en veel materiaal dat tot op heden nog niet werd gepubliceerd. Het is te koop in de betere boekhandel en kost 795 fr. Wij kijken alvast met positieve gevoelens op deze geslaagde avond terug, waarbij na de afsluiter door het retro-koor er nog een tijd werd nagepraat. Voor herhaling vatbaar.

William Minnaert

Dirk Musschoot, 'De Vlamingen op de Titanic', uitgeverij Lannoo, Tielt 2000, ISBN 90 209 3924 6

Toponymie

Toponiemen en persoonsnamen

In Haaltert aan de Grote Droeskouter lag een perceel genaamd de Alistok. Op het eerste gezicht een moeilijk te verklaren naam voor een perceel. Anders wordt het wanneer we weten dat de Alistocs een bekende middeleeuwse familie waren uit Aalst. Ze waren er in de 15 de eeuw bezitters van de grute.

De grute was het recht om belastingen te innen op bier. Per vat te Aalst gebrouwen bier of aal ontvingen ze 6 penningen van de brouwer. Meer nog, per vat gestoken bier kregen ze nog eens 6 penningen van de tapper. De familie was zozeer verbonden met het bier en het biersteken, dat hun naam ervan afgeleid is. Alistoc is afgeleid van het aalsteken zelf.

De populariteit van het bier kennende begrijpen we de naambekendheid van deze familie in Aalst en omstreken. Wanneer ze een perceel land bezaten, kreeg het perceel al gauw de naam van de familie.

Er zijn trouwens nog voorbeelden in de streek: Smetsveldeken te Kerksken, Het Fierensveld en het Bakkersveldeken te Haaltert enz.

Andersom hebben veel personen hun naam gekregen van de plaats waar ze woonden. Wanneer we ons beperken tot onze streek maken we volgend lijstje:

Van den Brempt: den Bremt te Nieuwerkerken;

Verstichelen: De Stichelen te Denderhoutem;

Van De Winkel: De Winkel te Kerksken;

Van Den Berg: Den Berg te Nieuwerkerken, Kerksken, enz.

Van Den Brule: Den Briel op diverse plaatsen; enz.

Ook de familienaam Van De Neucker komt van een perceelsnaam. De Neucker is namelijk een veld gelegen te Kerksken. Het woord is afgeleid van het Middelnederlands noker of okkernoot.

Maar zoals iedereen wel weet heeft neuken nog een tweede betekenis. Dit is afgeleid van Oudnederlands neuken dat 'stoten' betekend.

Interessant te weten is dat er in Ninove een middeleeuwse familie bestond die Neuckerstokke heette. Het zou vrij naïef zijn te beweren dat de middeleeuwer, die trouwens het woord stok voor penis gebruikten, hier iets anders bedoelde dan een persoon met een vrij actief sexleven. Er zit op zijn minst een dubbele bodem in deze familienaam. Wat ons weer terug brengt naar de Aalsterse familie Alistoc. Met deze achtergrondinformatie zien we ook deze familienaam in een totaal ander perspectief. Een staaltje dus van middeleeuwse humor.

Het Herenthout te Haaltert.

Het achtervoegsel -hout is één van de meest voorkomende toponiemen die we aantreffen in Vlaanderen. Het woord 'hout' van het Oud-Vlaamse 'holt' betekent plaats waar bomen staan, mogelijk een bos, mogelijk een rij aangeplante bomen.

Meestal wordt het voorafgegaan door een boomsoort. We kunnen nu een taalspelletje spelen met onze kennis van inheemse boomsoorten en zo toponiemen vormen.

Vooreerst de meest voorkomende wilde soort: de eik (Quercus). De eik heette in het Oud-Vlaams eek en volgens de hierboven genoemde regel krijgen we eek + hout of Eekhout.

De beuk (Fagus) of boeke in het Oud Vlaams geeft ons Boekhout.

Nemen we de hazelaar (Corylus) of hassel in het Oud-Vlaams dan krijgen we het toponiem Hasselhout of verkort uitgesproken Hasselt. Een plaatsnaam die we ondermeer vinden voor een veld te Kerksken.

De Els (Alnus) geeft ons Elshout of Elst.

De linde (Tillia) geeft ons Linthout. en ga zo maar door. Ook 'rijs' of 'rijst', het Oud-Vlaamse voor struik kan een toponiem vormen. Bij ons vinden we het Rijsthout in 's Gravenkerselaar en Heldergerm

Maar van welke boom of gewas komt het toponiem Herent- of Herenthout te Haaltert? De bekende onderzoeker Jozef De Brouwer suggereerde dat de naam afkomstig kon zijn van hout van de Heren. In casu bedoelde hij hiermee de heren van Haaltert of Rotselaar eigenaars van het dorp Haaltert. Hij situeerde zelfs hun burcht in het Herenthout, mogelijk daar waar de steenweg naar Aalst een vreemde bocht maakt en kruist met de Ingelbrechtsdreef. De naam Ingelbrecht verwijst trouwens naar de eerste heer van Haaltert die ons bekend is. Ingelbrechtus die het kapittel stichtte te Haaltert (12 de eeuw).

Maar laten we niet te vlug van stapel lopen. In het veld van de toponymie zitten soms vele addertjes onder het gras.

Er is namelijk een boomsoort die we nog niet hebben genoemd namelijk de haagbeuk (*Carpinus*). Een struik of lage boom welke vaak aangeplant wordt zoals de naam vernoemd als haag. De bladeren lijken nogal op beukenbladeren en deze twee laatstgenoemde kenmerken hebben er voor gezorgd dat de oorspronkelijk naam van de boom, de herent werd verdrongen door haagbeuk. We zien al gauw dat Herenthout betekent, plaats waar de haagbeuken groeien.

Jammer genoeg dus niet het bos waar ridder Ingelbrecht ging jagen.

Winkelen op de Winkel

Het Winkelveld is de naam van een veld in Kerksken. Het is vrij groot en situeert zich ongeveer tussen de steenweg naar Geraardsbergen, de Terwaardenstraat en de Bergstraat.

Ogenschijnlijk betekent de naam: veld in de buurt van een winkel.

Het is echter een afgelegen plaats voor een neringdoender. De veldnaam heeft dan ook etymologisch niets te maken met handel drijven, of eigenlijk toch wel een beetje...

We moeten ons daarbij het beeld oproepen van een middeleeuwse winkelstraat. Etalages bestonden er nog niet. De handelaar ging gewoon met al zijn hebben en houden voor zijn deur zitten en prijsde luidkeels zijn waar aan. Ambachtslui werkten buitenshuis

op straat en toonden hun ambachtskunst. De meeste van deze huizen waren gelegen op een hoek waardoor hun uitstallingsruimte vergrootte. De mensen noemden de hoek waar zo een ambachtsman werkte een winkel. In het middelnederlands betekent winkel immers hoek. Door de eeuwen is de betekenis winkel (hoek) verandert in de betekenis: plaats waar waren worden verkocht.

Een bewijs dat de oorspronkelijke betekenis van winkel hoek was; vinden we terug in het woord winkelhaak, wat dus eigenlijk haak met een rechte hoek betekent.

Zoals Hoek vaak voorkomt in toponiemen, zo vinden we vaak Winkel terug. In Haaltert vinden we Kraaiwinkel, in Kerksken Winkelveld of kortweg de Winkel. Oorspronkelijk moet hier dus een gebouw hebben gestaan op een hoek of een perceel met een 'hoek' of 'winkelhaak' vorm.

Volgens De Brouwer, betekent het toponiem Haring eveneens hoek. We kennen enkele plaatsen, in Haaltert met deze naam. Maar vooral den Harink te Aalst, het rond verkeerspunt waar oa. de Leo de Bethunelaan en Parklaan samenkomen, is gekend.

Al moeten we altijd voorzichtig zijn met verklaringen. De plaats kan ook genoemd zijn naar een afspanning in de buurt. Van Nuffel vermeldde als naam in 'Den drogen Harink'. Is de plaats genoemd naar de afspanning of de afspanning naar de plaats? Met zekerheid zullen we het nooit weten.

Terlicht te Kerksken

Dikwijls komen er toponiemen voor met meerdere verklaringen. In Kerksken kennen we Ter Licht of Ter Lucht. Dit is de naam van een deel van de steenweg lopende naar Geraardsbergen. In Vlaanderen ontmoeten we Licht of Lucht als toponiem of deel van een toponiem in verschillende betekenissen. We lopen het rijtje eens af.

Het wordt gegeven aan een plaats die door de aard van de begroeiing of hogere ligging veel meer licht ontvangt dan het omringende bos. Wanneer dit komt door rooiing van het bos wordt zo een plaats meestal -rode genoemd (bv Gontrode).

Is deze verklaring hier voor Kerksken het geval ? We vinden in de nabije omgeving geen bostoponiemen. Maar dan weer positief is dan het feit dat Terlucht wel op één van de hoogste punten ligt van Kerksken. We kunnen dus geen uitsluitel geven.

Een tweede verklaring is : terrein waar leem wordt gestoken of 'gelicht' . Het leem werd gebruikt bij het bouwen van hutten. Dit is echter volgens mij een onzekere verklaring daar de streek zandleem grond is.

Meer kans biedt de verklaring ' plaats met lichte (in de betekenis van onvruchtbare) grond ' .

Ons volk was creatief in het bedenken van namen voor percelen die weinig oogst opbrachten. In Erembodegem kennen we de Kwade of Kwade zijde; in Heldergerm vonden we de Verloren Kost en in Aaigem den Dief. Verder in het land krioelt het van plaatsnamen waarin 'Taai', 'Bar', of 'Wreed' zijn verwerkt. Ook 'Licht' kan in dit rijtje thuis horen.

De meest plausibele verklaring heb ik tot het laatste gehouden. Het kan simpelweg betekenen 'plaats waar de grond licht (in de betekenis van niet zwaar) is. Lichte grond is grond die door de structuur gemakkelijk te bewerken is. Hoe meer zanddeeltjes deze grond bevat hoe lichter. Ook door het eeuwenlang bewerken en bemesten kan men de grondstructuur verbeteren. Denk maar aan het woord 'lochting'. De lochting is de groententuin. De plaats waar de grond het best bewerkt kan worden en geschikt is voor arbeidsintensieve groententeelt. De lochtingen bevonden (bevinden) zich meestal aan de achterzijde van de huizen. In 17 de eeuwse landboeken vindt men vaak percelen: ' een stuk lant lochting wesende ', die meestal enkele tientallen roeden groot waren.

We zien dus dat voor 'Ter Licht' vele verklaringen of combinaties van verklaringen mogelijk zijn.

Marc De Moyer

Onze excuses

In vorig nummer slopen enkele zeffoutjes.

De aanzet van pagina 4 'Dirk Musschoot, De Vlamingen op de Titanic, Lannoo, 224 blz., 795 frank' en 'Frieda Leemans-Robert Welleman' komt onderaan het artikel op pagina 3.

Op pagina 9 ontbreekt volgende tekst: "...aangifte van de kapel dateert hij op 9 mei 1787 (3).

1-Voor de historische inleiding verwijzen we naar onze vorige bijdragen i.v.m. de inkomsten en het bezit van de kerk van Heldergerm en Kerksken in dit tijdschrift.

2-Voor meer bijzonderheden over J.F. Schepens: zie Denderhoutem, de Sint-Amandusparochie, E.Huylebroek, HK Haaltert, 1985

3- RA Gent, Fonds Raad van Vlaanderen, nr 31700".

Auteur van het artikel: Julien De Vuyst."

Een lovenswaardig initiatief

Door de plaatselijke afdeling van het CRM (Seniorenbeweging voor de Middengroepen) werd een Haaltertse quiz georganiseerd. De Heemkundige Kring verleende dan ook graag zijn medewerking.

De deelnemers dienden een aantal vragen op te lossen i.v.m. Haaltertse toestanden. Dit nieuw initiatief werd enthousiast onthaald en is zeker voor herhaling vatbaar.

De HK beloonde de overwinnaar (Ceasar De Rycke) met een mooi boekenpakket. Andere prijswinnaars waren: Maria De Pril; Laura De Petter; Roger Allaer; Honorine Bessems; Emiel Ceulebroek; Gaston Goens; Willy Manssens; Arthur De Rijck en Mevr. Impens.

Enkele sfeerbeelden van Haaltert 2000

Schepen Allaer opent de tentoonstelling.

De voorzitter dankt.

Ruime belangstelling.

Geanimeerde gesprekken.

Of zou het 'den Duvel' zijn?

Ere-onderpastoor Bosteels beleefde heel wat aangename herinneringen.

André Bosteels

Wie zou dat kunnen zijn?

**Hopelijk enkele
aangename
momenten beleefd?**

**Bedankt voor
de interesse.**

Wie zou het kunnen zijn?

Aandachtige bezoekers.

Iemand moet de laatste zijn.

Deze keer geen verhitte discussies.

Drie generaties!

Vreselijke misdaad te Haaltert in 1910

In 'Geschiedenis van het politieke en sociale leven te Haaltert' wordt er gewag gemaakt van een misdaad te Haaltert-Ekent. Een krantentitel op 6 december luidde als volgt: 'Vreselijke misdaad te Haaltert-Oude vrouw vermoord en lijk gedeeltelijk door katten verslonden'. Het betrof een moord, in haar woning van de 66-jarige weduwe M.B. in Ekent. In augustus van datzelfde jaar werd zij reeds het slachtoffer van een inbraak en diefstal van 300 fr.

De moord gebeurde op vrijdag en pas maandag deed de Rijkswacht de gruwelijke ontdekking op tips van enkele burens. Enkele dagen later werd de dader JVL aangehouden (1). Dit voorval was natuurlijk het gespreksthem van de dag en zoals het eertijds hoorde ontstonden alras aangepaste liederen die dan gebracht werden door de marktzangers

(lees hierover meer in vorige bijdragen van Julien De Vuyst en Roger De Troyer in dit tijdschrift).

In een liedjesboekje (2) ontdekten wij het moordlied over deze gebeurtenis.

Groote moord in Haaltert

Kom vrienden die hier staan in het ronde
Kom en luistert naar mijn lied
Tot geen ik u hier gaan verkonden
Is er onlangs in Haaltert geschied
't Is een afgrijzelijke moord
Wie heeft dit toch al ooit gehoord
Een oude vrouw haar geld geroofd
En haar van het leven beroofd

Het was op eenen vijfden December
Ja op eenen vijfden morgenstond
Dat men dees misdaat komen te ondoeken
't Was door 't geblaf van haaren hond
Dat Lievens bij haar binnen kwam
En daar dees wreed toneel vernam
Men vond haar in haar bloed zoo stijf
Den kop gesneden van haar lijf.

En toen zij bij haar binnenkwamen
Namen haar katten goww de vlucht
Die aan haar lichaam zaten te knagen

In hunne goesting hadden vervuld
Van 't werk van hunne meesters
Zij droeg bij haar nog haar broodmes
Averechts gestoken in haar hand
Om haar te brengen in de schand.

De wet heeft aanstonds kennis genomen
En is gekomen spoedig ter plaats
Een onderzoek is aangenomen
Zij kwamen aan het licht welhaast
Een jongeling die werd verdacht
Die daar geslapen had menige nacht
En eens gestolen had haar geld
Zij had het aan 't gerecht verteld

Zij hebben hem dan seffens gevangen
En bij het dood lichaam gebracht
Men sprak hem aan met volle longen
Maar hij loochend uit al zijne kracht
Dat hij dit niet en had misdaan
Hij wilde spoedig eene gaan
Hij was verschrikt haar te bezien
En keek naar buiten zonder naar te zien

Daarop is hij blijven aangehouden
En naar een groot preson gedaan
Waar hij niet langer kon weerhouden
Waar hij bekende zijne laffe daad
Hij sprak ik heb dees moord bedreven
En hij en liet er geen getraan
Hij en gevoelde er geen berouw
En hij vertelde het algouw

Ik ben bij haar binnengetreden
Het was juist een uur van den noen
Daar heeft zij mij zo schandig verweten
Als dat ik was nen slechten kapoen
Dat ik den dief was van haar geld
Zij had het aan 't gerecht verteld
Daarop gaf ik haar eenen slag
Dat zij daar viel al onverwacht

Een razernij was mij overkomen
Hij trok haar in 't midden van den vloer

Daarop kwam ik haar hoofd af te booren
Zij maakte zo ne viezen toer
En als zij haar leven was kwijt
Heb ik haar dan nog wel geleid
Haar mes overeist gestoken in haar hand
Om haar te brengen in de schand

Daarop is hij wreeder gebonden
En naar een groeter preson gedaan
Hij sprak mijne eer is nu toch geschonden
En mijn familie al te saam
Weenen misschien over mijn lot
Terwijl ik zit in dees wreeder kot
In afwachting naar mijne straf
Heb ik geen rust bij dag of nacht

Wel kameraden nu voor het laatste
Luistert altijd naar goeden raad
Ik raad u ook aan voor het leste
Begaat nooit zoo eenen laffen daad
Ik ben nauwelijks zestien jaar
Ik zit hier voor dief en moordenaar
Hier in dit wreeder en droef gevang
Misschien voor geel mijn leven lang.

De Volksstem, 6 december 1910

Liedjesboek van Marie Scheerlinck, ons bezorgd door Roger De Backer. De tekst werd in het boekje opgetekend door Jozef Renneboogh.

Willy De Loose

Jan Baetens bezorgde ons deze foto. Weet iemand meer over deze oude opname?

Wij zoeken:

Medewerkers (sters) voor de Heemkundige Kring, dwz geïnteresseerden: in de familiekunde, oude en moderne geschiedenis van onze dorpen, toponymie, wapenkunde, folklore, bouwkunst enz...En heb je toevallig een vlotte pen voor een bijdrage in het tijdschrift, dat is dan meegenomen.

Ook in het documentatiecentrum kunnen wij hulp gebruiken. Heb je een paar uurtjes vrij per maand voor het rangschikken van tijdschriften en documenten; voor het opstellen van een catalogus (met PC) van onze bibliografie, enz...

Kom eens informeren in het documentatiecentrum, alvast bedankt voor de interesse.

Dringend gezocht: medewerker (ster) voor Denderhoutem!!!!

Fotoboek

130 pag. - formaat A4

300 foto's voorzien van commentaar en identificatie van afgebeelde personen

- Het dagelijks leven van de Haaltenaar in de voorbije eeuw
- Dorpsbeelden - Politiek leven - Kerkelijk gebeuren - onderwijs
- Mobilisatie, bevrijding - verenigingsleven (sport, cultuur)
- Familiale gebeurtenissen.
- 700 BEF
- Nog enkele exemplaren verkrijgbaar in de boekhandels Gees (Kerksken) en Scheerlinck (Haaltert) en bij Foto Redant (Haaltert)

VIDEO

Een compilatie van een 40-tal fragmenten uit oud archiefmateriaal uit de na-oorlogse periode.

Jaarmarkt - kermis - eremissen - inhuldigingen pastoors en burgemeesters - jeugdkampen - onderwijs - voetbal - kaatsen - wandelconcerten - Vlaamse kermis in de Warande - bolspel- gemeenteraad, enz...

500 BEF

VIDEO + BOEK
1200 BEF

Thyfus te Heldergem in de 19de eeuw

Een mislukte graan- en aardappeloogst in 1844, veroorzaakt door koerenroest en aardappelziekte (afrotten van de stengels) werden duidelijk voelbaar in het voorjaar van 1845. De oogst werd praktisch volledig (87%) vernield.

De arbeiders waren de grootste slachtoffers, aangezien aardappelen en granen de hoofdbestanddelen waren in hun voeding. In de grote steden maar ook op het platte land werd honger geleden. De prijzen van de voedingswaren stegen onheilspellend en werden quasi onbetaalbaar voor de werkende klasse. De Commissie van Openbare Onderstand werd overstelpt met vragen voor ondersteuning, maar kon gezien de zwakke financiële middelen alleen de hoogste nood ledigen. Waar hebben wij dat in 1999 nog gehoord?

In juni 1846, na twee rampzalige jaren, brak de tyfus-epidemie uit en verspreidde zich na enkele maanden in een 100-tal gemeenten in Vlaanderen. Er stierven ruim 11.900 personen ten gevolge van deze besmettelijke ziekte.(1)

Een nieuw onheil dreigde in 1848. De vlasnijverheid en de linnenindustrie beleefden een zware crisis. Vele thuiswevers zaten zonder inkomen, evenals talrijke landbouwers die na enkele mislukte oogsten in zware problemen verkeerden. Zij trokken naar de grote steden voor werkgelegenheid, maar ook daar heerste de crisis. Er restte alleen de bedelarij en de liefdadigheidsinstellingen. Oudere kinderen werden weggejaagd en trokken in groep bedelend en stelend door het land.

Steden en gemeenten vroegen dringende hulp aan de centrale overheid en eisten ingrijpende maatregelen om de nood te ledigen. Er heerste sociale onrust en men vreesde voor versterking van de openbare orde.

Ook Heldergem bleef niet gespaard. In een brief van het gemeentebestuur van 2 oktober 1847 (2) verklaarde dokter Lippens van Aaigem: *"De typhus heeft één maand geleden toegeslagen. Op dit ogenblik*

neemt de ziekte geen uitbreiding meer, de laatste veertien dagen is het aantal zieken onveranderd gebleven. De ziekte werd voor het eerst vastgesteld bij behoeftige personen die terugkeerden uit Brussel waar ze op bedeltocht trokken of er om den brode gingen werken. Arme mensen worden het meest getroffen door deze besmettelijke ziekte want 29 van de 31 zieken komen uit de laagste bevolgingsklasse. Tengevolge van typhus zijn op dit ogenblik 5 personen overleden. Bij 2 ervan kan de doodsoorzaak niet met zekerheid bepaald worden want ze hadden beiden voorheen een zwakke gezondheid."

Op 16 februari 1848 bezorgde het gemeentebestuur volgend verslag aan de Arrondissementscommissaris:

"- De typhus heeft in onze gemeente toegeslagen op 2 september 1847.

- Op dit ogenblik zijn 12 personen bedlegerig, 10 zijn aan de beterhand, 74 zijn genezen en 16 zijn aan de gevolgen van de ziekte overleden.

- De typhus neemt niet toe en het aantal zieke vermindert.

- De ziekte heeft vooral de arbeidende klasse getroffen

- Toen de typhus toesloeg en om de uitbreiding tegen te gaan hebben wij de huisgezinnen gevraagd om zelf in te staan voor de verzorging, contact met andere personen te vermijden, hun huizen te reinigen en de kamers zo veel mogelijk te verluchten. De huizen van de gezinnen die tot op heden gespaard bleven hebben wij laten ontsmetten en hen verboden om besmette huizen te betreden.

- Aan de mensen die aan de beterhand zijn hebben wij gezonde eetwaren, lijnwaad, beddegoed en onderkleding bezorgd.

- De gemeente en het Armenbestuur beschikken over geen financiële middelen meer om de ongelukkigen die door de ziekte besmet zijn in hun noodlottigen toestand te helpen. De begoede inwoners zijn dikwijls tussen beide gekomen om de zieke te ondersteunen

en wij aarzelen om opnieuw beroep te doen op deze mensen.

De buitengewone uitgaven gedaan door het Armbureel belopen tot 1448,50fr en wij denken dat wij nog 300fr moeten voorzien.

- Een commissie is samengesteld die belast is met het goed gebruik van de overheidssteun en de verdeling van de goederen. Maken deel uit van deze raad: Joannes-Baptist De Swaef burgemeester; Adriaan D'Haeseleer en Pieter Antoon Anthonis gemeenteraadsleden; Joannes Benedictus De Maeyer pastoor en Rafaël Lippens dokter in de geneeskunde.

- Van het Gouvernement hebben wij nog geen toelage ontvangen". (3)

Aan de hand van de parochieregisters van pastoor De Maeyer kunnen wij (bij benadering) nagaan hoeveel slachtoffers er in de periode 1847-1857 bezweken aan de verschrikkelijke ziekte. Hij noteerde steeds:

"obiit ex typho".

+ 14 september 1847-Cornelius Hendrickx, 48 jaren, zoon van Jan-Baptist en Joanna De Rouck-echtg. Ursula Raes.

+ 8 februari 1848- Victoria Pevernagie, 9 j. en óm., dochter van Jozef en Francisca Beerens.

+ 18 maart 1848- Ludovicus De Pelsmaeker, 44 j., zoon van Nicolaes en Jacoba Baeyens- wed. Leonie Schoon.

+ 1 juni 1848- Elisabeth Scheerlinck, 50 j., dochter van Joannes Baptist en Judoca Le Page, echtg. Petrus Joannes Antheunis.

+ 13 augustus 1848- Franciscus Antheunis, 25 j. zoon van Joannes en Elisabeth Scheerlinck.

+ 29 maart 1849- Carolina Vijverman, 16 j. dochter van Joannes Baptist en Amelia Ibererker.

+ 23 juni 1849- Berlindis Van den Steen, 51 j. dochter van Joannes en Maria Verleysen, echtg. Joannes-Franciscus Van Londersele.

+ 25 juni 1849- Franciscus Van Melkebeke, 55 j. zoon van Joannes en Joanna D'Haeseleer, echtg. Francisca De Paepe.

+ 3 maart 1853- Petrus Ambrosius Pardaens, 2 jaar en 6 m. zoon van Donaat en Judoca De Wetter.

+ 15 juni 1853- Maria Catherina Cobbaut, 33 j. dochter van Joannes Baptist en van Coleta Van Caenegem, echtg. van Constinus De Leeuw.

+ 28 juni 1853- Petrus Antheunis, 20 j. zoon van Jozef en Barbara Scheerlinck.

+ 9 juli 1853- Anne Marie Schoupe, 30 j. dochter van Petrus en Judoca Timmerman.

+ 2 september 1853- Sophia De Vuyst, 8 j. dochter van Carolus en Maria Theresia Van den Eynde.

+ 7 september 1853- Sidonia Breynaert, 17 j. dochter van Joannes en Henrica Van der Haegen.

+ 30 oktober 1853- Nathalie Hendrickx, 17 j. dochter van Cornelius en Ursula Raes.

+ 16 maart 1854- Rosalia Schoon, 18 j. dochter van Petrus en Helena Beerens.

+ 14 april 1854- Franciscus Schoon, 22 j. zoon van Petrus en Helena Beerens.

+ 6 augustus 1854- Rosalia Van de Wiele, 15j. dochter van Franciscus en Joanna Van den Steen.

+19 augustus 1854- Sophia Van Dorpe, 45 j. dochter van Michael en Carolina Baeten, echtg. van Gerard D'Haeseleer.

+ 23 september 1854- Victoria De Neve, 20 j. dochter van Joannes Baptista en Amelia De Noose.

+ 9 augustus 1855- Sophie Coppens, 21 j. dochter van Constantinus en Rosalia De Coker.

+ 13 april 1856- Jozef Cobbaut, 31 j. dochter van Joannes Baptist en Coleta Van Caenegem.

+ 21 april 1856- Petrus Joannes Groebbens, 8 j. zoon van Carolus Ludovicus en Lucia De Ville.

+ 1 mei 1856- Franciscus Groebbens, 6 j. zoon van Carolus Ludovicus en Lucia De Ville.

+ 26 juli 1856- Leopold De Pelsmaeker, 24 j. zoon van Carolus Ludovicus en Leonora Schoon.

+ 6 augustus 1856- Ambrosius Maesschalck, 67 j. zoon van Jozef en Maria Lievens, echtg. van Berlindis Allaer.

+ 28 augustus 1856- Rosalia De Swaef, 12 j. dochter van Felix en Petronella Groebens.

+ 12 oktober 1856- Donatus De Backer, 7 j. en 6 m. zoon van Jozef en Berlindis De Ville.

+ 31 oktober 1856- Victoria Goens, 59 j. dochter van Simon en Martine Van den Bril, wed. van Jozef De Cock.

+ 11 februari 1857- Victoria De Leeuw, 22 j. dochter van Constantinus en Francisca Maesschalck.

Roger De Troyer

1-Kroniek van Belgie, Standaard uitgave

2-R.A. Ronse, Heldergem, uitgaande brieven, nr 1327

3-Idem, nr 1422, boek nr 2

Documentatiecentrum

Dank zij de vele schenkingen (waarvoor oprecht dank) groeit onze verzameling doodsprentjes voortdurend aan. Wij bezitten reeds meer dan 3500 prentjes van afgestorvenen uit Groot-Haaltert en circa 4000 exemplaren van buiten Haaltert. Ook zijn er reeds een 600-tal kopijen van zeer oude prentjes.

De bidprentjes zijn alfabetisch gerangschikt en kunnen geraadpleegd en/of gefotokopieerd worden in het documentatiecentrum.

Ben je in het bezit van doodsprentjes en wil je ze schenken (of in bruikleen geven!) geef ons een seintje (verantwoordelijke voor deze materie: Roger De Troyer, Hallebaan 3 Heldergem, Tel.: 053/622469 - 836588) of secretariaat 053/83.08.81

Documentatiecentrum open: elke eerste zondag van de maand van 10 tot 12u. Vakantiemaanden juli en augustus gesloten.

Wij danken : Clement Van Mulders (foto's klokken)
Georges Deleenheer (tijdschriften toerisme)
Etienne Van den Stock (doodsprentjes)

Wetenswaardigheden

Haaltenaren geradbraakt en gegeseld (1748)

In een boek 'Vonnissen verleend binnen Aelst' (Stadsarchief Aalst) wordt melding gemaakt van een merkwaardig voorval.

De 23 jarige Anna Marie de Clerck geboren te Haaltert op 5 juni 1727 werd veroordeeld omdat zij reeds enkele jaren omging met "vagebonden, dieven, schelmen ende moordenaren, sonder te hebben eene vaste woonplaats ofte domicilie en te hebben gestolen met Simon Ysenbaert met den welken gij verkeert hebt". Deze Ysebaert was ook geen kat om zonder handschoenen aan te pakken aangezien hij lid was van de bende van Jan De Lichte. Hij werd geradbraakt op de Grote Markt te Aalst, na beschuldiging van verscheidene diefstallen en moorden.

Anne Marie, eveneens lid van de bende van Jan De Lichte, werd veroordeeld tot "reparatie van alle het gone voorschreven, op een schavot met scherpe roeden op de merct alhier, gegeesselt te worden tot den loopenden bloede ende als gebrant-merckt te worden ende geteekent met de letter V, bannende u voorders u leven geduerende buyten de Landen van de Dominatie van den Koning van Vranckryck, ende buyten de geconqesteerde Casselryen van Cortryck, Aelst, Audenaerde ende Dendermonde, de selve te ruymen..., condemneren u voorders in de kosten van den processe."

Deze veroordeling werd uitgesproken op 26 oktober 1748 "binnen den landhuyze van Aelst", maar omdat "de criminele swanger zynde is deze sententie niet geëxecuteert".

Willy De Loose/ Marc De Moyer

Graan in de magische geneeskunde

Paul Ghijsels bezorgde ons een interessante kopij uit 'Compendum van rituele planten in Europa' van Marcel De Cleene en Marie Claire Lejeune, uitg. Stichting Mens en Cultuur i.v.m. vroegere gebruiken.

In de 17de eeuw bestond het gebruik zich te laten opwegen tegen ziekten, vooral vallende ziekte en waterzucht. Er werd een hoeveelheid koren, vlas, wijn, zilver, goud en dergelijke geofferd als de zieke woog, hopen op genezing. Het opwegen gebeurde in de kerk waar zich een weegschaal bevond waar de zieke zich kon laten wegen, om dan het equivalent van zijn gewicht te offeren aan de plaatselijke heilige. Omstreeks 1750 werd dit gebruik niet meer toegelaten.

Op vele plaatsen en ook in Haaltert hechtte men weinig geloof aan het nut van deze 'geloofsbelijdenis'. Dit blijkt uit een geuzenspotlied anno 1612:

"'t Halter was oock eenen ommeganck
Daer quam het volck, kreupel en manck,
Besoecken Sinte-Cornelis,
Papen-boeverij nog veel is;
Men woegh daer kinders ras,
tegen tarwe en vlas,
Dan kustense elc een hoorn,
Daer't volk mede gesegend was."

Willy De Loose

Df-quiz '10 veer Oiltjerts'

Een 50-tal kandidaten boden zich aan voor de 9de uitgave van de dialectquiz.

Zoals elk jaar gold hier de slogan 'deelnemen is belangrijker dan winnen' en uiteraard werd het een goedmoedelijke bedoening. En toch... rasechte Haaltenaren beseften dat er nog altijd typische Haaltertse uitdrukkingen zijn waarvan zij geen weet (meer) hebben.

De foutieve antwoorden konden natuurlijk de pret niet bederven, vooral omdat iedere deelnemer een waardevol boek kon kiezen uit de rijke keuze.

Velen zullen een 'blieje' 'achterwoëres' die een 'zoueken' aan een 'kwedde' gaf in ruil voor een 'toutj' en nen 'botter' niet vergeten.

De spotnamen 'een roël sjik', een 'skaa jak', een 'ou savoeë', een 'zotte bloër en 'nen skaan deken' kwamen allemaal aan de beurt.

En als wij wisten dat 'spagers opagers' zijn, en dat 'om 't even' zoveel betekent als 'bloeët of in e kloddeken' dachten wij dat de organisatoren 'mee oos 't zijlleken gagen hemmen', maar niets was minder waar. Integendeel, dank zij hun inspanningen beleefden wij opnieuw een gezellige avond vol Haaltertse nostalgie.

Moet je eens meemaken, misschien volgend jaar bij de 10de programmatie van '10 veer Oiltjerts'.

Samen met de HK wil het Df er een gebeuren van maken, een jubileumuitgave waardig.

Wie alles correct had kon 45 punten meepikken. De winnares, Marie Rose Van Landuyt behaalde 36 juiste antwoorden, samen met Paul Ghijssels en Jef Redant.

In hun spoor volgden met 34 juiste antwoorden: Herman Gees, Katleen Gossye, Anne Mie De Graeve, Willy De Loose, Rita Raes, Lieve De Rouck, Emiel Meganck en Maria Stockman.

Met 33 punten: Rik De Schepper, Martha Roelandt, Lutgart Van Impe en William Van Cromphaut.

Scoorden 32 punten: Abel Adam, Annie Raes, Nadine Meganck en Lies Keymeulen.

Dat er na de quiz op 'zän Oiltjerts gepalaberd en getetterd' werd hoeven wij niet te vertellen.

En dit nog: om jullie wegwijs te maken in de typische 'Oiltjertse outjdrinkingen': er zijn nog enkele exemplaren beschikbaar van 'Oe zegge men 't ammel' een boekje vol humoristische gezegden die volgens auteur Gilbert Redant, voor de dorpeping "'t zaat op zen patatt'n ès'!

Inhoud Mededelingen Heemkundige Kring- jg 19, 1999

Nr 1

Haaltertse soldaten gesneuveld voor Napoleon
Pastoraal bezit en kerkelijke inkomsten-einde 18de eeuw Kerksken
Likeurstokerij 'De Dender' in Ede-Haaltert
Marktkramers verkondigen treurig nieuws-3

Ruzie te Kerksken in 1797
Sint-Jozefschool-Terjoden (foto's)
Inhoud Mededelingen 1999

John Scheerlinck
Julien De Vuyst
John Scheerlinck
Julien De Vuyst en
Roger De Troyer
John Scheerlinck
Willy De Loose
Redactie

Nr 2

Racing Haaltert 50 jaar
100-jarige te Kerksken
Diefstallen te Kerksken-Aankondigingen krant 1869
Waschdemonstratie-Heldergem (pamflet)

Octaaf Hoebeeck
Redactie
Willy De Loose

Nr 3

Politieke perikelen, Haaltert 1946
Dood en begraven (gebruiken)
De grote oorlogsslachtoffers
Pastoreel bezit Heldergem-1787
Confreterie H.Hart- Haaltert
Bureau van Weldadigheid in 1821-Denderhoutem
Wetenswaardigheden Heldergem (Ch. Woeste)
Wetenswaardigheden Heldergem (brand)
Over Advocaat De Backer-Denderhoutem
Aanvraag voor bouw kareeloven-Heldergem 1842

Willy De loose
Omer Van Cromphaut
Redactie
Julien De Vuyst
Willy De Loose
Willy De Loose
Willy De Loose
Roger De Troyer
Willy De Loose
Willy De Loose en
Roger De Troyer

Nr 4

Een pauselijke Zouaaf uit Heldergem
Woeste-liedje uit Denderhoutem
Staat van Goed te Heerelinckhove in 1761
Fotoreportage 'Voorstelling boek Geschiedenis Kerksken'
Hoe werden onze beleids mensen beoordeeld-Haaltert 1836
Driespleinen in Groot Haaltert (Terjoden en Kerksken)
Wetenswaardigheden (diefstal van Kerkskenaar in Aalst-1847)

Roger De Troyer
Edgard Huylebroek
Edgard Huylebroek
Redactie
Willy De Loose
Leen Vinck
Julien De Vuyst